

Nr 116.

Uppläst och godkänd i första kammaren den 8 augusti 1914.

» » » i andra kammaren den 8 augusti 1914.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om minskning eller avskrivning av den avgäld, som utgår från de hemman, vilka varit delägare i Ätrans åsänkingsföretag.

(Statsutskottets utlåtande nr 18.)

Till Konungen.

I en inom riksdagen väckt motion har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla, att Eders Kungl. Maj:t tacktes låta utreda, huruvida och i vad mån det kan vara med billighet och rättvisa förenligt att minska eller avskriva den avgäld, som till inbetalning utdebiterats eller för framtiden skall utgå från de hemman, som varit delägare i Ätrans åsänkingsföretag, samt därefter för riksdagen göra den framställning, som kan av utredningen föranledas.

I ett uti motionen åberopat, densamma bilagt utlåtande, avgivet av assistenten vid lantbruksstyrelsens agrikulturtekniska byrå, Magnus Wixell, anföres huvudsakligen följande:

Under 1850- och 1860-talen hade en reglering av ån Ätran företagits i trakten av Vartofta, i ändamål att vinna möjlighet till torrläggning av en del intill ån belägna sankmarker. Företaget hade emeller-

tid bristfälligt utförts och icke länt till nöjaktigt resultat. I sammanhang med denna reglering nödgades delägarna i företaget inlösa en kronohemmanet Åkerholmen tillhörig mindre hemkvarn, vilken genom åns ändrade läge berövades sin vattentillgång. Denna kvarn hade icke varit belägen vid åns huvudfåra utan vid en mindre bigren, genom vilken under starkare flöden en del av flodvattnet, dock endast en mycket obetydlig del, tagit sig väg. Den övre delen av denna bigren syntes icke hava haft någon egentlig strömfåra — endast en tämligen bred svacka i markytan utvisade, var vattnet gått fram, och vid avvägning av berörda svacka hade befunnits, att botten i densamma, från utloppet från huvudfåran räknat, avsevärt höjde sig, innan man nådde kvarnstället. Endast under en kortare del av flottiden på våren samt möjligen någon gång efter längre tids starkare nederbörd torde kvarnen haft tillgång på vatten. Någon uppsamlingsbassäng av nämnvärd omfattning torde icke hava förefunnits vid kvarnen och själva fallet torde, enligt vad som kunde utrönas av den ännu befintliga delen av den gamla kvarndammen, ej hava uppgått till en meter. Under vårfloden, då vattentillgången varit störst, torde naturkraften icke hava överstigit 3 à 4 hästkrafter, och den arbetseffekt som därav erhållits (medelst underfalls vattenhjul) hade med säkerhet icke överstigit 25 à 30 procent av naturkraften. Om man antog, att vattenkraften ännu funnits kvar, torde man med tämligen stor visshet kunna antaga, att den fått ligga obrukad eller att fallet dikats ut för torrläggning av ovanför liggande mark. Det torde även böra påpekas, att i närvarande tid tillgång till elektrisk kraft finnes å de flesta platser och att sådan kraft från alla synpunkter vore att föredraga framför vattenkraft av den beskaffenhet, varom här vore fråga. Enligt uppgift hade delägarna i Ätrans regleringsföretag erlagt ett årligt belopp av 253 kronor eller möjligen något mer i ersättning för den utrivna kvarnen. Detta belopp syntes med hänsyn till beskaffenheten av den vattenkraft, som förefunnits, vara alltför högt. Kapitaliserad efter 5 procent motsvarade den ett belopp av omkring 5,200 kronor. Däri inginge visserligen även lösen för själva kvarnen, men med kännedom om huru dylika små hemkvarnar brukade vara beskaffade och då vattenkraften, för vars skull kvarnen tillkommit, måste anses såsom det väsentliga, syntes man utan tvekan kunna påstå, att staten, då den årliga avgälden utgått under ett 50-tal år, redan erhållit full valuta för den utrivna kvarnen. Med hänsyn därtill, och då de av regleringen berörda ägorna med undantag av en mindre del, ej haft

någon nämnvärd nytta av den företagna regleringen, syntes det rättvist, att delägarna i företaget bleve befriade från ifrågavarande avgäld.

Riksdagen, som utgår från, att den i motionen ifrågasatta utredningen icke skall komma att åsamka statsverket någon nämnvärd kostnad, har, med hänsyn till vad i ämnet anförts, icke velat motsätta sig vad i motionen föreslagits.

Riksdagen får alltså anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i vad mån den avgäld, som till inbetalning utdebiterats eller för framtiden skall utgå från de hemman, som varit delägare i Ätrans åsänkingsföretag, må skäligen böra minskas eller avskrivas, samt därefter hos riksdagen göra den framställning, som kan av utredningen föranledas.

Stockholm den 8 augusti 1914.

Med undersätlig vördnad.
